

zwakheid met het lijden en sterven van Christus bedekt is. Ten andere, dat wij ook begeeren, hoe langer hoe meer ons geloof te versterken en ons leven te beteren. Ten derde, dat wij voorts ons verstand en twijfel en bedenken en allerlei „ja maar”, daartoe elke verdienste en elk werk en elke gezindheid, met één woord alles uit ons prijsgeven en daarnaar niet vragen, maar alleen ons vertrouwen stellen op Christus ter Rechterhand des Vaders. Wij nemen in eenvoudigheid des harten de teekenen en zegelen van Zijn handen, zoodat wij bij het zien der zichtbare teekenen de onzichtbare genade voor waar en zeker houden.

Daartoe schenke ons de Heere Zijn verlichtende Geest en Zijn genade.
Amen.

VADER EN MOEDER: VICARII DEI

VRAAG EN ANTWOORD 104.

Vraag: Wat wil God in het vijfde gebod?

Antwoord: Dat ik mijn vader en mijn moeder, en allen, die over mij gesteld zijn, alle eer, liefde en trouw bewijze, en mij hunner goede leer en straf met behoorlijke gehoorzaamheid onderwerpe; en ook met hun zwakheid en gebreken geduld hebbe; aangezien het Gode belieft, ons door hun hand te regeeren.

Bij de overdenking van het allerheiligst lijden en sterven van onzen Heere en Zaligmaker Jezus Christus zingen wij vaak uit de 40ste Psalm. De woorden, die wij daar lezen, die wij zingend en biddend overdenken, zijn de woorden van Hem, onzen Heere. Hij is het, die gezegd heeft: „Gij hebt geen lust gehad aan slachtoffer en spijsoffer, voor de zonde gebracht, hoewel die offers naar de Wet geofferd zijn. Met al die offeranden geschiedt Uw wil toch niet; want hetgeen de menschen offeren, brengen zij eigenlijk zichzelf en hebben daarbij geen hart voor U en ook geen hart voor den broeder, voor den naaste”. Uit het hart moet het komen; maar in het hart der menschen troont het eigen „ik”. Want uit het hart van den mensch komen voort alle mogelijke kwade dingen, bovenal, om alles met één woord te zeggen: de ongehoorzaamheid. „Geen vleesch wil”, zegt de Heere Jezus tot den Vader, „hetgeen Gij wilt en zooals Gij het wilt. Vleesch heeft in het hart zijn eigen „ik” en zijn begeerte, maar heeft niet in het hart Uw Wet, Uw wil. Welnu, Vader, bekleed Gij Mij met vleesch en bloed, zooals de menschen hebben, dan zal Ik in hun vleesch komen en in hun vleesch Uw wil doen, gelijk Gij van den beginne af door de Profeten beloofd hebt, ter vertroosting van al degenen, die voor U in ootmoed wandelen, belijdende, dat het hun onmogelijk is, Uw wil te volbrengen, — opdat zij in deze wil geheiligd, volmaakt worden”.

Als wij dus deze 40ste Psalm zingen of bidden, dan moeten wij

ons voor God verootmoedigen en belijden: „Ik ben niets, ik beteeken niets, ik ben niet waard, dat Gij mij het leven en allerlei weldaden schenkt; want ik doe Uw wil niet. En al doe ik hem ook uiterlijk, dan doe ik hem toch niet, want ik ben niet in overeenstemming met Uw wil, in mijn *hart* is Uw wil niet. Gij, Heere Jezus, zijt het alleen. Gij hebt den Vader een volkomen gehoorzaamheid gebracht, Gij alleen hebt de wil van God in Uw hart, om die te volbrengen, God den Vader te eeren, en, o wonder van barmhartigheid! om mij in Uw wil, die Gij doet, geheel en al rechtvaardig en heilig te stellen”. Derhalve, wanneer wij deze Psalm lezen, laat ons dan niet anders aan onszelf denken dan belijdende, dat wij niets zijn, dat wij niets beteekenen, dat wij niets anders verdiend hebben dan de eeuwige dood. En laat ons luisteren naar die machtige woorden van den oversten Leidsman onzer zaligheid, welke Hij in de 40ste Psalm, en in de hemel en op de aarde, tot den Vader gezegd heeft, en die Hij nog in de hemel uitspreekt: „Aan al die offeranden hebt Gij geen lust; welnu, Ik geef Mijzelf ten offer, opdat aan Uw gerechtigheid genoeg geschiede en Uw toorn van Mijn broeders afgewend worde. Hetgeen Uw wil is, heb Ik in Mijn hart, en Ik heb lust, o Mijn God! om Uw welbehagen te doen”.

Wij willen nu eerst iets van onszelf daartegenover stellen, en daarna laten uitkomen, dat de Heere Jezus gaarne des Vaders wil heeft gedaan. Met andere woorden: wij vergelijken *onze ongehoorzaamheid*, waardoor wij allen des doods schuldig zijn, met *Christus' gehoorzaamheid*, door welke wij van de dood verlost zijn en geheiligd worden. Daartoe overwegen wij de woorden der Wet, welke wij lezen Ex. 20 : 12: „Eert uw vader en uw moeder, opdat uw dagen verlengd worden in het land, dat u de Heere uw God geeft”.

Alle vleesch vraagt naar geboden: „Wat moet ik doen?” en zal met de grootste gewilligheid de dwaaste geboden der menschen opvolgen. Hetgeen de kerkvergaderingen, de zoogenaamde vaders, de pausen en bisschoppen geboden hebben aangaande de zelfkastijdingen en het vasten, dat moet alles hoog in eere gehouden worden, en het zou een zonde tegen de hemel zijn, indien de mensch zulke geboden niet opvolgde. In het dagelijksch leven zal de werkman wel zorg dragen, dat hij zijn werk doet volgens het gebod en de aanwijzing van zijn heer, opdat hij het loon ontvange, waarvan hij moet leven. En de scholier, die eenigszins vlijtig is, zal wel zorgen, dat hij leert, wat hem opgegeven is. In het burgerlijk leven zijn er nog wetten, die een

ieder eerbiedigt en voor welker overtreding men zich wacht. Maar één van de geboden der tweede tafel, dat gelijk staat met het eerste gebod, wordt, juist wijl het zoo verheven, zoo goddelijk is, door alle vleesch miskend. Wel is waar leert ieder kind: „Eert uw vader en uw moeder”, maar als Gods Geest niet komt, zal geen enkel kind dit gebod ter harte nemen. Het is, zoo te zeggen, iets te alledaagsch. Zoo is en was er bij ons allen van den beginne aan ongehoorzaamheid tegen de ouders, tegen vader en moeder. En geen wonder, want sinds de overtreding van het gebod door onze eerste ouders, sinds zij ongehoorzaam werden, wordt van alle vleesch gezegd: „Zie, ik ben in ongerechtigheid geboren en in zonde heeft mij mijn moeder ontvangen”.

De beteekenis van de gehoorzaamheid van onzen Heere Jezus Christus zullen wij moeilijk begrijpen, — het gaat onze ooren voorbij, als een geluid zonder beteekenis, — als wij niet teruggeleid worden tot *onze gehoorzaamheid*. Wat de ongehoorzaamheid van Adam geweest is, verstaan wij niet recht. Maar God heeft het ons door onze ouders, door vader en moeder laten betuigen, opdat wij, de jaren onzer jeugd overdenkende, tot de erkenning zouden komen, hoe ongehoorzaam wij zijn. Maar nu nog één ding. Dat wij onzen ouders in menig ding ongehoorzaam zijn of geweest zijn, — 't is mogelijk, dat wij zulks wel eens erkennen. Maar wie weet en beseft, dat hij met zijn ongehoorzaamheid tegen zijn ouders en daarmee, dat hij hen niet eert, *de dood verdiend heeft en de vloek*? De Wet zegt: „opdat uw dagen verlengd worden in het land, dat u de Heere uw God geeft”. Luther heeft eens de fout begaan, in een verklaring der geboden te schrijven: „Daaruit ziet gij, dat dit gebod *ons* geenszins aangaat, maar de Joden”. Het is goed, dat hij in zijn practische uitleggingen van deze verklaring afgaat en meer dan iemand aan de kinderen de gehoorzaamheid inscherpt. De Apostel Paulus schrijft niet aan de Joden, maar aan de bekeerde Heidenen, aan de Efeziërs: „Gij kinderen! zijt uw ouders gehoorzaam in den Heere, want dat is recht. Eert uw vader en uw moeder (hetwelk het eerste gebod is met een belofte), opdat het u welga en gij lang leeft op de aarde”. Daar beteekent „leven” niet alleen „leven”, maar daar is „leven” zooveel als: welvaart, geluk, rust, vrede en een vroolijke ouderdom. Niet het Joodsche land alleen zal ons gelukkig kunnen maken, maar juist het land en de stad onzer geboorte. Derhalve: „Eert uw vader en uw moeder, opdat gij lang leeft”, d.w.z. lange tijd geniet de weldaden en zegeningen van God,

die Hij besteld heeft voor allen, die vader en moeder eeren, hun gehoorzaam zijn. Op de ongehoorzaamheid staat de dood. „Zoo wie zijn vader of zijn moeder slaat, die zal zeker gedood worden”. En: „Wie ook zijn vader of zijn moeder vloekt, die zal zeker gedood worden”. Zoo luidt Gods Wet (Ex. 21). Verder gebiedt God in Zijn Wet, dat, als iemand een zoon heeft, een ondeugende zoon, een ontaard en verkeerd kind, met wien niets is te beginnen, de vader hem zal brengen voor den rechter, en al het volk moet dezen ongehoorzamen zoon steenigen. „Wie zijn vader of zijn moeder vloekt, diens lamp zal uitgebluscht worden in zwarte duisternis”.

Wij letten er zoo weinig op, dat God leeft, en dat Hij een Belooner is van het goede en een Wreker van het booze. Zoo menig ongeluk schrijven wij toe aan een ongelukkige weg, eigenlijk aan het toeval. Wij bedenken niet, wij verstaan en begrijpen niet, dat het geheele leven van een mensch niets is dan een openbaring der vergeldende gerechtigheid Gods, die de overtreding van Zijn geboden bezoekt, zoodat èn straf èn belooning daarmee in de juiste verhouding staan. En al telt een kind zijn ongehoorzaamheid niet en al acht de volwassene zijn ongehoorzaamheid, eenmaal tegen zijn ouders begaan, niet, — het gebod blijft desniettemin staan, en het komt wat daarin geschreven staat: òf leven en voorspoed voor dit leven, òf dood in menigerlei opzicht en velerlei gedaante.

Wat beteekent het dan, als God zegt: „Eert uw vader en uw moeder”? niet alleen „uw vader”, maar ook „uw moeder”. Eer komt Gode alleen toe, God den Heere, en niet een mensch. Als God de Heere dus zegt: „Eert uw vader en uw moeder”, dan legt Hij Zijn heerlijkheid op vader en moeder, opdat vader en moeder voor het kind in de plaats van God zijn. Wij kunnen den Heere God in de hemel niet zien en zoo met Hem spreken. Maar als wij tot God bidden, houden wij Hem Zijn Woord voor. Doch een kind behoeft, zoo te zeggen, den Heere God niet *in de hemel* te zoeken, het kind heeft den Heere God vóór zich in den persoon zijner ouders. Daarom is de stand der ouders de hoogste stand. God heeft dit eenmaal zoo geschapen en verordend. Hij had de mensch immers ook wel in de wereld kunnen laten komen zonder ouders, zonder vader en moeder, maar Hij heeft dit niet gewild. Integendeel, God heeft als de hoogste, de heiligste, de eerwaardigste stand de echt ingesteld, en op deze echt heeft Hij gelegd Zijn: „Weest vruchtbaar en vermenigvuldigt”. En het *is* Hem welbehaaglijk, dat uit vader en moeder kinderen geboren worden. Kinderen zijn het

vleesch en bloed der ouders, en niets hoogers heeft een kind boven zich dan zijn vader en zijn moeder. Al staat de overheid ook verre boven ons allen, *toch is de hoogste overheid voor een kind* niet de keizer of de koning, maar *vader en moeder*, waarom ook zelfs Salomo in al zijn heerlijkheid zijn moeder boven zich als moeder heeft geëerd (Zie 1 Kon. 2 : 19).

Ik zeg: God spreekt: „Eert uw vader en uw moeder”, — Hij zegt niet: „Hebt lief!” Het laatste is het gevolg van het eerste. Gehoorzaamheid is er de wortel van, maar God wil het hoogste, n.l. dat het kind zijn vader en zijn moeder aanziet, alsof het den Heere God zelf vóór zich had. Daartoe heeft God den ouders twee dingen toebedeeld: 1. zij zijn ons vleesch en bloed. 2. God gaf hun dit kleinood: dat Hij aan hen gehangen heeft Zijn gebod, Zijn wil en Zijn belofte. — Gelijk het eerste leven van een mensch uitgaat van de ouders, alzoo gaat het geheele leven van een kind daarvan uit, *dat het de ouders eert*. Vragen wij wat onze Heidelbergsche Catechismus onder dit eeren verstaat, dan vinden wij als antwoord op vraag 104: „Wat wil God in het vijfde gebod?” het volgende: „*Dat ik mijn vader en mijn moeder en allen, die over mij gesteld zijn*” . . . ., *t.w. door vader en moeder*. Vader en moeder leeren aan de kinderen, dat zij achtting en eerbied voor hun onderwijzers moeten hebben. Vader en moeder leeren aan de kinderen, dat zij den predikant moeten achten. Vader en moeder leeren aan de kinderen, dat zij de overheid van stad en land, den keizer of koning en diens huis hebben te eeren. Dat ik derhalve allen, die door vader en moeder over mij gesteld zijn, „alle eer, liefde en trouw bewijze”. Waarom? Omdat de ouders goed en leven, alles, wat zij zijn en wat zij hebben, voor hun kinderen opofferen. Omdat de ouders de kinderen met smart voortgebracht en opgevoed hebben en ten koste van eigen rust en gemak hun schreden bewaakt hebben. Omdat de ouders hun kinderen tegen alle gevaar in bescherming nemen. Omdat de ouders duizenderlei angst en dood om der kinderen wil uitstaan. Omdat de ouders liever het brood van hun eigen mond nemen, dan dat zij hun kinderen gebrek zouden laten lijden. Omdat de ouders liever zichzelf uitkleeden, om voor hun kinderen te zorgen, opdat de kinderen niet opgroeien in ondeugd en verkeerdheid. Want evenmin als een boompje vanzelf recht opschiet, het allerminst een wijnstok, evenmin zal een kind goed worden zonder de trouwe tucht der ouders, zonder dat een vader zijn kind kastijdt. Wanneer dus een kind voor den beul bewaard blijft, voor galg en gevangenis, voor de schrikkelijkste dingen, die dit leven mede-

brengt, dan heeft het dit aan zijn ouders te danken, niet het minst aan hun bestraffing. Daarom moet het kind hun *alle eer, liefde en trouw* bewijzen. *Eer*, omdat zij staan in de plaats van God. *Liefde*, omdat niemand liefheeft en bemint, gelijk vader en moeder. Geen moeder kan de vrucht van haar lichaam vergeten. Aan het hart der moeder vindt zelfs de ongelukkigste zoon nog steeds vertroosting en afdroging van zijn tranen. Een moeder waagt alles voor haar kind en zal het zelfs zoeken te redden uit de muil van een leeuw. Derhalve „liefde”, omdat niemand liefheeft gelijk vader en moeder. En *trouw*, omdat wij bij geen mensch trouw vinden, alleen bij vader en moeder. — Wij spreken slechts van zulke ouders, die God vreezen. „Dat ik hun alzo alle eer, liefde en trouw bewijze, *en mij aan hun goede leer . . . onderwerpe*”, — niet aan een verkeerde, duivelsche leer; immers in zulk een geval is van toepassing het woord: „God meer te gehoorzamen, dan den menschen”. Dus ik heb mij te onderwerpen aan de goede leer, die gegrond is op Gods Woord en de ondervinding der ouderen. En dat „*met behoorlijke gehoorzaamheid*”, ook aan hun „*straf*”, want het zijn geen goede, trouwe, liefhebbende ouders, die niet Gods Wet en Woord hooger achten dan het kind. Het kind moet gehoorzaam zijn aan Gods Woord, en als gij, kind, het Woord verlaat, zijt gij ongelukkig. Wanneer gij opgroeit zonder Gods Woord, wat zal er van u worden? Als een boom te wild opgroeit, dan komt de hovenier, neemt het snoeimes en snijdt de wilde loten (de „dieven”), die de wasdom hinderen, af. De geneesheer laat geen stinkende wonden blijven, maar snijdt ze uit, eer het te laat is. Derhalve, aan de straf der ouders, waarvan men het goede en heilzame vaak eerst op latere leeftijd onder heete tranen erkent, moeten wij ons „met behoorlijke gehoorzaamheid” onderwerpen. — En nog iets: „*ook met hun zwakheid en gebreken geduld hebben*”. Zijt gij verstandiger geworden dan vader en moeder, hebt gij meer geleerd, waant gij meer te weten, zijt gij hooger geplaatst in de wereld, — denk niet, dat gij vader en moeder boven het hoofd zijt gegroeid. Gij zijt mensch, en hebt als mensch uw gebreken, en gij moet bij de gebreken van uw ouders de oogen toedoen gelijk de zonen van Noach, Sem en Jafeth, die de naaktheid van hun vader, achterwaarts gaande, bedekten, terwijl Cham hem bespote, zeggende: „Daar ligt nu die vrome vader dronken!” en vervloekt werd (Gen. 9 : 22 en 23). Waarom hebben wij met hun zwakheid en gebreken geduld te hebben? Het belijft God ons te regeeren. Is dat niet goed en gelukkig? Vermogen wij dan zelf ons te

regeeren? Maar *hoe* wil God ons regeeren? Vooreerst door Zijn Woord en Zijn Geest. Maar arme wees, die geen vader of moeder hebt! Goed, dat God Vader der weezen wil zijn, maar anders — arm weeskind! Hoe wil God u regeeren? Onmiddellijk? Door slagen? Door den beul? Door een verkeerde vrouw of door een verkeerden man? Door de politie? Hoe belijft het God u te regeeren? Alzo, dat gij eerst te schande wordt en dan ternederligt en uitroept: „Ach, had ik toch! had ik toch. . . !”? Neen, kinderen, gaat tot uw vader en moeder, daar hebt gij de hand, de onzichtbare hand, waarmede het God belijft u te regeeren. Wij moeten een zichtbare hand hebben, een hand, die wij voelen en grijpen kunnen, maar die ook ons bij de hand grijpt en zegt: „Kind, zóó! Dit is de weg!” Hoe gelukkig toch zijn wij, als wij op Gods Woord letten. „Och, dat mijn wegen gericht werden, — en gericht geweest waren, — om Uw inzettingen te bewaren!” zoo staat er geschreven in Ps. 119. Wij allen zien het te laat, wat wij miskend en veracht hebben. Wij spelen met alle poppen en edelgesteenten en vinden daarin een schat, een verrassing, maar het Vijfde Gebod en de verklaring er van, ach, dat wordt niets geacht. Overal zoeken wij naar een grond, om daarop ons geluk te bouwen, maar juist die grond, waarop alleen ons waarachtig geluk, een eerlijk leven en een gelukkige ouderdom rust, wordt veracht. De Heilige Geest is er toe noodig, om het de mensch aan het verstand te brengen, zoodat wij het verstaan en begrijpen, welk een verschrikkelijke zonde de ongehoorzaamheid is. Welke vreeselijke zonden wij begaan hebben van der jeugd aan, zoolang wij onze ouders hebben of hadden, tot op deze dag. Welke schrikkelijke zonden wij begaan hebben met onze ongehoorzaamheid tegen onze ouders en tegen God! Bekennen kunnen wij het en om vergiffenis bidden, wanneer de ouders in het graf rusten, als vader en moeder gestorven zijn, — ja, maar dan is het te laat! — Hoe zullen wij het boeten? Hoe het weder goedmaken? Zullen wij kluizenaars worden of in een klooster gaan, om ons daar ons leven lang te kastijden? Zullen wij met geeselslagen ons lichaam openrijten? Of zullen wij het daarmede weer goedmaken, dat wij scholen stichten, om aan andere kinderen gehoorzaamheid te leeren, die even ongehoorzaam zijn en blijven als wij? Zie, de ongehoorzaamheid in het paradijs moeten wij in de practijk leeren verstaan aan onze eigen ongehoorzaamheid tegen onze ouders, en daar zeg ik: „Dat waardeeren wij van onszelf niet”. Ouders en kinderen zijn zóózeer één, dat de ouders niet verstaan, hoe zij zich kunnen bezondigen aan hun

kinderen, — omdat zij hen niet beschouwen als kinderen van God, die gedoopt zijn in de Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes, maar modepopjes van hen willen maken, die wat groots moeten worden in de wereld. — En wederom, zóózeer zijn de kinderen één met de ouders, dat zij de ongehoorzaamheid niet achten, noch kunnen achten. Met het zedelijk gevoel is het bij de christenen over 't algemeen niet beter gesteld dan bij de heidenen. Onverdraagzaamheid en opvliëgendheid, echtbreuk en diefstal, — ja, dat is zonde en moet gestraft worden. Doch dat de overtreding van het eerste gebod der tweede tafel waarlijk zonde is, — wie gevoelt en beseft dat? En wat voor gevolgen deze ongehoorzaamheid na zich sleept, hoe groot de rekening is, die daarboven in het Boek des levens openstaat en die betaald moet worden, — wie verstaat, wie bedenkt dat? Er blijft ons menschen niets anders over dan de belijdenis: „Wie zou de afdwalingen verstaan? Reinig mij van de verborgen afdwalingen”. Bittere tranen weenen wij, omdat wij den naaste onrecht hebben gedaan, wij klagen over onze onkuisheid en ontuchtigheid, — maar wie is er, die klagen en bittere tranen weenen zal, omdat hij zijn ouders ongehoorzaam geweest is? Als kinderen echter deze zonde niet belijden en betreuren, dan moeten zij het ondervinden, dat eenmaal hun eigen kinderen hun hetzelfde aandoen, zoodat dikwijls de zucht uit het hart opstijgt: „Ach, zóó heb ik met mijn vader gehandeld, gelijk mijn kind nu met mij handelt! Zoo heb ik mijn moeder in het aangezicht geslagen en haar beledigd, gelijk mijn kind mij nu doet!” Dat zijn de gevolgen van deze zonde, voor zooverre wij ze reeds in dit aardsche leven ondervinden.

Daartegenover wenschen wij nu te plaatsen de volkomen gehoorzaamheid van onzen Heere Jezus Christus, door welke volkomen gehoorzaamheid Hij onze ongehoorzaamheid, die wij in Adam, en onze ongehoorzaamheid, die wij tegen onze ouders en tegen degenen, die over ons gesteld zijn, begaan hebben en nog voortdurend begaan, volkomen bedekt! — de ongehoorzaamheid van allen, die komen met de betuiging: „Heere Jezus, ik heb de eeuwige dood verdiend, ik ben niets, Gij alleen zijt mijn Sterkte!
Amen.

MOORDENAARS VAN GOD EN DEN NAASTE.

VRAAG EN ANTWOORD 105, 106 EN 107.

Vraag: Wat eischt God in het zesde gebod?

Antwoord: Dat ik mijn naaste noch met gedachten, noch met woorden of eenig gebaar, veel minder met de daad, door mij zelve of door anderen onteere, hate, kwetse of doode; maar dat ik alle wraakgierigheid aflegge, ook mijzelve niet kwetse of moedwilliglijk in eenig gevaar begeve, waarom ook de Overheid het zwaard draagt om de doodslag te weren.

Vraag: Maar dit gebod schijnt alleen van het doodslaan te spreken?

Antwoord: God, verbiedende de doodslag, leert ons, dat Hij de wortel des doodslags, als nijd, haat, toorn en wraakgierigheid, haat en zulks alles voor een doodslag houdt.

Vraag: Maar is het genoeg, dat wij onzen naaste, zooals te voren gezegd is, niet dooden?

Antwoord: Neen; want God, verbiedende de nijd, haat en toorn, gebiedt, dat wij onzen naaste liefhebben als ons zelve, en jegens hem geduld, vrede, zachtmoedigheid, barmhartigheid en alle vriendelijkheid bewijzen, zijn schade, zooveel als ons mogelijk is, afkeeren en ook onzen vijanden goed doen.

Tegenover het vijfde gebod stelden wij de volkomen gehoorzaamheid, die de Heere Jezus Christus in onze plaats den Vader heeft betoond. En hoe wij daarin, dat Hij de wil Zijns Vaders heeft gedaan, in het geloof zijn geheiligd en er mee benadigd worden, dat Christus in onze harten komt wonen door de Heilige Geest, zoodat wij beginnen gehoorzaam te zijn en voor de overblijvende verkeerdheden steeds genade vinden in het bloed van Jezus Christus. Het is nuttig voor de Gemeente, dat haar niet alleen voorgehouden wordt, hoe zij van al haar zonde en ellende verlost zij, maar tevens, hoe groot haar zonde en ellende is. Vooral bij de overdenking van het allerheiligst lijden en sterven van onzen Heere Jezus Christus hebben wij nadruk te leggen op de heiligheid van Gods ge-

boden en te erkennen, hoe groot onze zonde en ellende is, d.w.z. hoe wij allen overtreders van Gods geboden zijn met gedachten, woorden en werken.

Erkennen wij dit in ware boetvaardigheid, dan moeten wij voor God in ootmoed wandelen en wel weten, welke overtreders van de geboden Gods wij zijn, opdat wij onze toevlucht nemen tot onzen Heere Jezus Christus, tot de troon der genade, om door de Heilige Geest, de Geest der wedergeboorte, bekwaam gemaakt te worden, om ons van harte te onderwerpen aan Gods geboden en overeenkomstig Zijn wil te handelen.

Gaan wij dan nu over tot de behandeling van het zesde gebod, hetwelk wij lezen Ex. 20 : 13: „Gij zult niet doodslaan”.

Als ik de boeken doorblader, die over het lijden en sterven onzes Heeren handelen, dan zie ik, dat in de meeste, bij alle belijdenis van zonde, de heilige tien woorden der Wet uit het oog worden verloren. Er is wel een vage erkentenis en belijdenis van zonde en schuld, maar het is slechts theorie, geen praktijk. Men doet het gelijk een blinde, want men weet niet *wat* men zegt, belijdt of beweert.

In het verkeer met de menschen, in de omgang met zoo velen, zie ik menigmaal zulk een erkentenis van zonde, en daar moet ik dan zeggen: „Het is geen praktijk”. Het gebod leeft niet *zoo* in het hart, dat ik moet erkennen: „Inderdaad, het is door de Heilige Geest in het hart geschreven!” Daar belijdt men wel in 't algemeen zijn zonde, maar de geboden kent men bijna niet eens, men schijnt ze in het dagelijksch leven geheel en al vergeten te zijn. En als men zich zelf de zonde vergeeft, dan ontstaat er geen waarachtige verootmoediging, dan komt het tot geen ware bekeering. Al hoort en zingt en bidt men mede, al komt men tot het Heilig Avondmaal en ten Doop, — in het hart, in huis en in de omgang met den naaste ziet het er treurig uit.

Laat mij u in herinnering brengen, dat wij in Adam onzen God gedood hebben. Hoe? gedood? Ja: als een kind, vooral in gewichtige zaken, zijn vader en zijn moeder ongehoorzaam is en zijn eigen weg gaat, dan vermoordt het zijn vader en zijn moeder. Een kind kan zulks niet vatten, maar vader en moeder wel, die hun kind liefhebben en door de ongehoorzaamheid van het kind zoo te zeggen de dood ondergaan.

Toen dus onze eerste ouders Gode ongehoorzaam werden, den duivel volgden en aan zijn betoovering geloof hechtten, hebben zij God gedood. En dat wij in Adam nu allen te zamen zulke moordenaars van onzen God en Koning zijn, dat blijkt

in het gansche lijden en sterven van onzen Heere Jezus Christus. Daar volgt de eene moord op de andere. En begaan wij, zoolang wij ons niet bekeerd hebben, niet moord op moord met onze ondankbaarheid, dat wij ons niet bekeeren tot den Heere Jezus, dat wij Hem niet hart en hand geven, dat wij niet gaan in Zijn wegen? En als wij tot God bekeerd zijn, en wij toch met opgeheven hand tegen Gods Wet en gebod handelen, wat doen wij dan anders, dan doodslaan, dan onzen God dooden?

Het is reeds spoedig gebleken, toen de twee zonen van Adam volwassen waren, dat van die tijd af de duivel, die een menschenmoorder is van den beginne (Joh. 8 : 44), de mensch gedreven heeft, om een doodslag te begaan. Gelijk Adam zijn God had gedood door zijn ongehoorzaamheid, zoo moest hij zelf het straks beleven van den zoon, van welken Eva geloofde, dat hij de Christus was, — dat hij zijn eigen broeder vermoordde. En wat ons aangaat, wij kunnen dat ten aanzien van onszelf moeilijk voor waarachtig houden, Want wij houden onszelf allen voor lieve, zachtmoedige, goedhartige, verdraagzame menschen en zijn naar onze meening o zoo liefderijk. Maar dat moord en doodslag in ons woont, en dat onze Heere Jezus Christus, juist om voor *ons* een Borg te zijn, zich aan moordenaars heeft willen overgeven en zich door hen en ook door ons heeft willen laten vermoorden, ja, wie verstaat dat? God de Heere echter liet van Sinaï deze woorden vernemen: „Gij zult niet *doodslaan!*” Toen had Hij voor zich ten minste een paar millioen menschen, die toch, om mij zoo eens uit te drukken, geen schelmen waren, integendeel, het waren brave, rechtschapen lieden, menschen, die uit Egypte gekomen waren, uit het huis der dienstbaarheid en der verdrukking, die God de Heere met wonderen en teekenen uit dat land verlost en droogvoets door de Roode Zee had geleid. Er waren onder hen mannen van naam, Godvruchtige mannen, edelen, vorsten en vorstinnen. Het was dus geen gemeen, maar integendeel een heerlijk volk.

God was uitgegaan, om zich dit volk ten eigendom te maken, het van alle volkeren af te zonderen en te stellen tot een toonbeeld Zijner genade. En nu, tot dit edele, zachtmoedige en Godvruchtige volk heeft God gezegd, — niemand is uitgesloten, allen, hoofd voor hoofd, geldt dit woord, want er staat „*Gij*” —: „Gij zult niet *doodslaan!*” Zoo sprekende, maakt God de geheele wereld dus tot moordenaars, en dat niet alleen, maar Hij noemt ook Zijn eigen volk moordenaars, Hij zegt het hun onbewimpeld: „Gij zijt moordenaars! gij zijt doodslagers!”

Wie verstaat dit? —

Laat mij een beeld gebruiken. Ieder onzer is gelijk een vat met kruit. Als slechts een vonk daarin valt, springt het vat uiteen en vernielt alles wat in de nabijheid is, ook ons eigen lichaam en ons eigen huis. Misschien verstaat gij het nu. —

De Heere Jezus hebbe toch niet tevergeefs geleden! Zijn bloed, dat Hij vergoten heeft, moet alzoo door ons worden geheiligd, dat wij belijden: „Ik ben een overtreder van dit gebod!” —

De Farizeën wisten bij dit gebod wel raad. Zij verklaarden de woorden: „Gij zult niet doodslaan”, aldus: gij zult niemand om het leven brengen. Als wij dus niemand om het leven brengen, hem niet werkelijk vermoorden, dan zijn wij geen overtreders van dit gebod. Dit farizeïsme en deze wijze van verklaring der geboden zit diep in ons allen. Denk toch bij uzelf niet: Nu ja, zoo deden de Farizeën, die legden het zoo uit! Neen, zulke Farizeën zijn wij allen.

De Heere Jezus echter komt en geeft ons een andere verklaring van dit gebod. Hij zegt, dat niet slechts werkelijke doodslag bedoeld is, maar nog iets anders, en wel ten eerste: booze bedenkingen, gelijk Hij zegt: „Uit het hart komen voort booze bedenkingen”, — en daarop laat Hij volgen: „doodslagen, overspelen”, enz. En als de Heere zoo spreekt van „doodslagen, overspelen”, dan gebruikt Hij het meervoud en bedoelt daarmee een voortdurend handelen, allerlei moord en overspel.

De uitlegging van dit gebod door den Heere Jezus lezen wij Matth. 5 : 20—22: „Want Ik zeg u: tenzij uw gerechtigheid overvloediger zij dan der Schriftgeleerden en der Farizeën, dat gij in het Koninkrijk der hemelen geenszins zult ingaan”.

De Schriftgeleerden en Farizeën hadden dus een gerechtigheid: de gerechtigheid, dat zij niemand doodden, ten minste niet werkelijk. Dat men niemand vermoordt, is zeker goed, is zeker te prijzen; „maar als uw gerechtigheid niet overvloediger is, dan dat gij uw naaste niet doodslaat”, zegt de Heere tot Zijn discipelen, „zoo zult gij in het Koninkrijk der hemelen niet ingaan”.

Bedoelt de Heere daarmee een toegerekende gerechtigheid? Geenszins. Hij wil zeggen: „Als uw gedrag tegenover den naaste niet beter is dan dat der Schriftgeleerden en Farizeën, zoo zult gij in het Koninkrijk der hemelen niet ingaan”. Daarna begon Hij aldus het gebod zelf uit te leggen: „Gij hebt gehoord, dat tot de ouden” — of, beter vertaald: *door de ouden* (vroegere leeraars) — „gezegd is: Gij zult niet dooden, maar

zoo wie doodt, die zal strafbaar zijn door het gericht”.

De ouden hebben dit gebod dus naar de letter opgevat, alsof het slechts beteekende: gij moogt niemand om het leven brengen. Als gij het doet, komt gij voor het gericht, voor den rechter, en wordt veroordeeld. Maar de Heere Jezus leert ons, dat dit gebod niet slechts naar deze dorre letter moet worden opgevat, maar dat er een veel diepere beteekenis in dit gebod ligt. „Doch Ik zeg u”, zoo gaat de Heere voort, „zoo wie *ten onrechte* op zijnen broeder *toornig is*, die zal strafbaar zijn door het gericht.” Hij zegt niet: „die zijnen broeder *doodt*”, — er is geen sprake van werkelijke doodslag alleen, maar zelfs van toorn, van onrechtvaardige toorn. (Ps. 4 : 5, Ef. 4 : 26). Die toornig wordt op zijn broeder, die de zon laat ondergaan over zijn toornigheid, die dus deze toorn in zijn hart behoudt, — die zal voor het gericht moeten verschijnen, en al verschijnt hij niet voor den aardschen rechter, den hemelschen Rechter zal hij niet ontkomen.

Er is hier dus ten eerste sprake van toorn. —

Gaan wij verder. „Wie tot zijn broeder zegt: Raka!” — wij zouden zeggen: „dwaas”, of: „gij zijt niet wijs, gij zijt tot niets bekwaam”, — wie dus zijn broeder verwerpt, „die zal strafbaar zijn door de groote raad”. Het beeld is ontleend aan de gewoonte, dat men dengene, die zijn naaste niet achtte, die zijn naaste voor een slechtaard hield en verwierp, voor de groote raad bracht. —

Maar nu volgt nog heel iets anders: „Wie zegt: Gij dwaas!” — d.w.z.: gij stommerik! — „die zal strafbaar zijn door het helische vuur”. En juist dit laatste: „Gij dwaas!” zouden wij voor het minst beteekenende, minst strafwaardige houden. Zoo leert ons de Heere Jezus, hoe het zesde gebod moet verstaan en uitgelegd worden.

Nu zou ik wel eens willen weten, wie onzer zich aan deze overtreding nooit heeft schuldig gemaakt. Laten wij de woorden van onzen Heere Jezus toch niet licht achten, of er tegen zondigen en er ons dan van afmaken, door bij onszelf te zeggen: „Dat raakt mij niet, het geldt de Farizeën”. De Heere onderwijst door deze Zijn woorden Zijn discipelen en ons en zegt, wat God met dit gebod bedoeld heeft.

Nadat wij God gedood en den Heere Jezus door onze zonden aan het kruis geslagen en dus ook vermoord hebben, *regeert* de duivel den mensch, dat hij *zijn* en niet *Gods* wil doe, zoodat hij toornig is, zijn naaste scheldt en smaadt, andere monchen minacht, zijn broeder een dwaas noemt, dat hij in zijn hart

nijd, haat en wraakzucht omdraagt. En God de Heere krijgt op Zijn vraag: „Waar is uw broeder?” tot antwoord: „Mijn broeder? wat weet ik van mijn broeder? Hij bestrafte mij en mijn doen, hij berispte mijn werken. Ik was zoo vroom voor U, werkelijk zoo vroom, en daar heeft hij al mijn vroomheid overhoopgeworpen! Ik weet van hem niets af, dat gaat mij ook niet aan!” — „Maar zijn bloed ligt daar toch!” — „Dat gaat mij niet aan!” —

Waarvoor is het zesde gebod gegeven? - Voor de hemel? Neen, ons menschen is het gegeven. Den rechtvaardige is wel is waar de Wet niet gezet (1 Tim. 1 : 9). Die laat zich slaan, die bidt voor zijn vijanden, die vergeeft zijn schuldenaren, die stelt zich voor den naaste in de bres. Den rechtvaardige is de Wet niet gezet. Maar overigens bid ik u: Houdt de Wet in eere, want voorwaar, niemand uwer komt van Sinaï op Golgotha, tenzij door waarachtige boete, door de Wet verootmoedigd.

Als kinderen reeds hebben wij de Heidelbergsche Catechismus geleerd, althans de meesten onzer. Deze Catechismus nu — duidt mij niet ten kwade, wat ik u zeg — is bij sommigen van u in minachting. Ja, de kinderen moeten hem leeren, maar de volwassenen zijn hem vergeten, die denken niet meer aan de Catechismus, zij zijn er boven verheven. Zoo schijnt het ten minste.

„Wat eischt God in het zesde gebod?” luidt de 105de vraag. Derhalve, God *eischt*, en als het waar is, dat God eischt, dan blijft God ook op die eisch staan. Dan gaat het niet gelijk bij zwakke ouders, die iets bevelen, maar de kinderen hun eigen wil laten doen, als dezen niet naar het bevel verkiezen te handelen. Neen, als God iets eischt, dan blijft Hij bij die eisch.

Wat eischt dan God in het zesde gebod? Antwoord: „Dat gij uw naaste. . . .”, neen, dat staat er niet; er staat: „Dat *ik* mijn naaste. . . .”. Ik kan niet vragen: „Wat eischt God in het zesde gebod van u?” Dat deugt niet. Dan doen wij in de grond niet anders dan de Farizeën. De vraag is: „Wat eischt God in het zesde gebod?” En het antwoord luidt: „Dat ik mijn naaste. . . .”

Wie is mijn naaste? Is dat mijn vriend, die mij goed doet? Die vriendelijk tegen mij is? Die mij niets in de weg gelegd heeft en legt? Die mij eert, mij vleit of mij met liefderijke woorden overlaadt? Die mij hulp en bijstand biedt? Een geheel ander mensch schijnt mijn naaste te zijn. Mijn naaste is degene, dien ik met gedachten, met woorden, met mijn gelaat, ja zelfs met de daad onteer, haat, kwets en dood, of mijn naaste is degene, die tegenover mij aan dat alles zich schuldig maakt. Daar is

alles verkeerdheid, de eene boosheid volgt op de andere, de eene slechtheid op de andere. Ik en mijn naaste, wij zijn beiden moordenaars.

Als God de Heere tot ons zegt: „Gij zult niet doodslaan!” dan zegt Hij niet, dat wij lief en zachtzinnig zijn, maar dat wij elkander doodslaan. Zie, ons eigen „ik” staat zoo vreeselijk hoog, dat is in onze oogen zulk een kostelijk, om mij eens uit te drukken, zulk een fijn-porceleinen dingetje, daar mag niets tegen aankomen. Dat staat zoo hoog, dat het niets kan verdragen, alles wil het voor zich behouden, het wil geëerd en immer gevierd zijn. Het „ik” zegt van al hetgeen het ziet: „Dat is voor mij, en gij, mijn naaste, moet mij daarom uit de weg gaan”. Dat „ik” is een zeer hoogmoedig ding, het laat zich niet bestraffen. Zoolang het niet bestraft wordt, schijnt het een engel te zijn, maar na de bestraffing is het eensklaps een slang, die naar alles bijt. Overal is haat, nijdigheid en toorn, maar bij ons is alles goed.

Omdat God ons nu kent als zulke hoogmoedige schepselen, die reeds terstond bereid zijn, den naaste uit de weg te ruimen, zegt Hij: „Gij zult niet doodslaan!” Laat af van uw haat, van uw schelden, van uw kwetsen, want het is een doodslag, die gij begaat, en als God het niet verhoedt, dan komt er werkelijke moord uit voort.

„Dat ik mijn naaste noch met *gedachten*. . . .”. Ja, volgens het zesde gebod denkt een ieder boos van zijn naaste. Volgens dit gebod kan ik niet anders, dan, zoodra ik beleedigd ben, mij van de tong bedienen, die een wereld van ongerechtigheid is, om den naaste, die mij gekwetst heeft, een beleedigend woord toe te voegen. Volgens dit gebod kan ik niet anders, dan mijn naaste, die mij beleedigt, een duivelsch gelaat tonen en hem met fonkelende oogen en woeste blikken dreigen. Volgens dit gebod kan ik niet anders, dan feitelijk iemand doodslaan, als God het niet belet. De naaste moet uit de weg, ik wil op mijn plaats blijven!

Volgens het zesde gebod koestert de mensch in zijn hart wraakzucht, het verlangen om zich bij gelegenheid aan zijn naaste te wreken, — niet met goed doen, maar naar het gezegde: „Oog om oog, tand om tand!”. Hebt gij mij geslagen, dan sla ik u weêr. Hebt gij mij beroofd, dan beroof ik u ook. Gelijk gij met mij gehandeld hebt, zoo zal ik met u ook doen. Dat ligt in ons. God echter, die zegt: „Gij zult niet doodslaan!” zegt tevens: „Wreekt uzelf niet; Mij komt de wrake toe, Ik zal het ver-

gelden". „Wordt toornig en zondigt niet; de zon ga niet onder over uw toornigheid."

Er is nog een andere wijze van doodslaan, als men namelijk *zichzelf kroetst*. Als gij uw naaste kwetst, dan kwetst gij uzelf! Wees vertoornd en zie eens, welke invloed het heeft op uw ziel, op uw gemoed, op uw lichaam! Blijf volharden in uw haat en uw wraakzucht tegen den naaste en gij zult de terugwerking daarvan op uzelf gevoelen! Hoe drijft de duivel ons tot de strop! Als Gods toorn in het binnenste wordt gevoeld, juist ter oorzaak daarvan, dat men den naaste met gedachten, woorden of eenig gelaat heeft doodgeslagen, — als Gods toorn in het binnenste brandt en de Geest, die met zachtheid regeert, zich aan de mensch onttrekt, dan zijn de zonden wel in staat, de mensch zoozeer terneder te werpen, dat hij zijn eigen leven aan den duivel overgeeft en denkt: „Als ik mij het leven beneem, dan is het met alles op eenmaal gedaan". En de duivel sluit hem het oog voor de eeuwige verdoemenis.

Ook doodt men zichzelf, als men zich moedwillig in eenig gevaar begeeft, zonder reden, evenals de Mohammedanen, die de pestilentie niet vreezen, maar zeggen: „Als ik door de pest niet zal worden getroffen, dan zal ik ze ook niet krijgen, en is het eenmaal bepaald, dat ik ze krijgen zal, dan kan ik ze toch niet ontloopen". —

Evenals zoovelen bij ons gewoon zijn te zeggen: „Moet ik de pokken hebben, dan zal ik ze ook wel krijgen, en anders, wat ik ook doe, dan krijg ik ze toch niet". En zoo praedestineert men tegen Gods heilig gebod en de Heilige Geest in, naar Mohammedaansche wijze. En juist dat verbiedt God in het zesde gebod, n.l. dat men zich moedwillig in eenig gevaar begeeft. En omdat God dit gebod: „Gij zult niet doodslaan!" ook uiterlijk handhaaft, heeft Hij de overheid ingesteld. Waarom dus is de overheid, waarom zijn koning, keizer, ministers, burgemeester en agenten van politie in de wereld? Vanwege de schrikkelijke ellendigheid des menschen. Slechts van dezen en genen? Neen, God heeft de overheid ingesteld voor ons allen. Zij draagt het zwaard niet tevergeefs. Opdat de overheid het leven der menschen, althans uiterlijk, beschermde, geeft God haar het zwaard in de hand, en bewijst daarmee, hoe Hij dit gebod handhaaft. Daarom is het goed, dat men reeds bij het kind, als het boos en driftig is, als het haat of verachting koestert tegen den naaste, als het opstaat tegen ouders of meederen, zulks bestraft en tijdig zoekt te keer te gaan, opdat het kind niet later, als het ouder is geworden, zijn toorn botviert

en zichzelf en den naaste velerlei kwaad berokkent.

Nu heb ik alreeds (bij de uitlegging van dit gebod door onzen Heere Jezus) gezegd, dat God niet alleen uiterlijke doodslag, maar ook de wortel van de doodslag bedoelt, gelijk wij lezen in vraag en antwoord 106 van de Catechismus: „Maar dit gebod schijnt alleen van het doodslaan te spreken?" „God, verbiedende de doodslag, leert ons, dat Hij de wortel van de doodslag, als nijd, haat, toorn en wraakgierigheid haat en zulks alles voor een doodslag houdt".

De Joden gaven den Heere over uit nijd, wyl zij Hem haatten. En wat is het gevolg van de nijd? Dat gij alles verliest, wat gij bezit. De Joden, die hun Heere en Koning uit haat en nijd verwierpen, verloren ten slotte stad en land en leven. De broeders van Jozef, — ach, aan welk een schrikkelijk lijden zijn zij later ten prooi geworden, en hoe moesten zij zich voor hun eigen broeder verootmoedigen, omdat zij Jozef, die als jongste zoon van zijn vader naar Oostersch gebruik een veelvervigen rok had gekregen, benijd hadden! Nijd, haat, toorn, dat men dadelijk opbruist, dat is de wortel van de doodslag. Deze wortel haat God. Hij mag niet blijven, hij moet uitgeroeid worden. Kan hij worden uitgeroeid? Ooit geheel vernietigd worden? Neen, zoolang wij hier op aarde zijn, zullen wij steeds bevinden, dat wij voor dit gebod vloek- en doemwaardige zondaren zijn, dat wij zijn als een vat met kruit —: het geringste behoeft ons slechts in de weg te komen, of wij ontvlammen, werpen alles door elkaar, en vragen niet naar den naaste. Slechts één verkeerd woord, en de hand is gereed, om er op in te slaan. Maar God haat deze wortel. Wilt gij deze wortel liefhebben, dan zijt gij Gods vijand. Zijt gij deze wortel vijandig, dan zijt gij een vriend Gods, God zal Zijn hand aan deze wortel slaan, en wel door Zijn bestraffingen en verootmoedigingen, om onze trotsche nek te buigen. Wel ons, als God ons in Zijn school der beproeving en verootmoediging opneemt en onze nek alzoo buigt.

Maar als God de wortel van de doodslag haat en verbiedt, dan wil Hij nog iets meer, n.l. hetgeen ons vraag 107 van de Catechismus te kennen geeft. „Maar is het genoeg, dat wij onzen naaste, gelijk gezegd is, niet dooden?". Antwoord: „Neen, want God, verbiedende de nijd, haat en toorn, gebiedt, dat wij onzen naaste liefhebben als onszelf en jegens hem geduld, vrede, zachtmoedigheid, barmhartigheid en alle vriendelijkheid bewijzen, zijn schade, zooveel ons mogelijk is, afkeerren en ook onzen vijanden goed doen." —

„Ja”, brengt men daartegen in, „dat wil God van ons, doch dat kan ik niet!” Neem het zesde gebod eens ernstig ter harte en sla een blik in uw eigen hart, zie wat monster gij zijt, en word niet boos, omdat, terwijl gij van uzelf moet uitroepen: „Ik ben een monster!” — een ander zulks van u zegt, die het toch nog anders bedoelt. Neem dit zesde gebod ter harte en blijf daarbij: „God eischt zulks van mij!”. En gij zult zien, welke vrucht dat draagt. In het maatschappelijk leven is het een wonder, hoe dit gebod eeuwen aaneen wordt gehandhaafd en vruchten draagt, zonder dat de menschen het weten. Of vanwaar komt het, dat de menschen, die toch moordenaars zijn, verdraagszaam jegens elkander zijn, de vrede najagen, zich zachtmoedig en barmhartig jegens elkander betoonen, ja zelfs den vijand weldoen, — vanwaar dit verschijnsel? Niet uit ons! Het is de vrucht der prediking, die onder de menschen werkt. Deze prediking werkt meer uit onder de menschen, dan men gelooft en begrijpt.

Menschenkind, belijd dan voor uzelf en voor uw God: „Ik ben een moordenaar!” Klaag uzelf aan en veroordeel uzelf, maar zie eens, of gij uw vijand kunt winnen door een weldaad, zoek gelegenheid, — over kortere of langere tijd zult gij ze vinden, — om aan uw vijand, ook aan uw broeder, met wien gij te zamen woont in hetzelfde huis, ook aan den persoon, aan welchen God u gebonden heeft, maar van wien gij door geschil, twist en tweedracht gescheiden zijt, goed te doen. Zoek naar een opening, waar gij met uw weldaad door kunt. En geniet dan de vreugde, welke gesmaakt wordt door hem, die zijn vijand door wel te doen overwonnen heeft. Dat is waarlijk een zaligheid in dit leven!

De Catechismus dus wil van ons, dat wij barmhartig zijn, maar niet slechts de Catechismus, ook de Apostelen scherpen het ons in, dat wij zachtmoedig, vredelievend en vriendelijk hebben te zijn, dat wij zooveel mogelijk de vrede hebben te bewaren. Of doen zij dat niet? Of moeten wij hun vermaningen vergeten? Moeten wij het slechts zwart op wit geschreven hebben? Het in de Catechismus laten staan als een dorre letter? De Heere Jezus zegt: „Dan zult gij in het Koninkrijk der hemelen geenszins ingaan”.

Aanschouwen wij in het geloof onzen Heere Jezus Christus, die, ons ten goede, zich door ons heeft laten doodslaan. Hooren wij Hem, die Zijn handen uitstrekt tot Zijn vijanden, uitroepende: „Vader, vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen!” Blijven wij Hem als ons voorbeeld voor oogen hou-

den. Bedenken wij, hoe Hij aan het kruis den nieuwen mensch heeft geschapen. En gaan wij dan heen, geleid door de hand Zijner genade. Laat Zijn genade ons genoeg wezen, want die genade laat ons niet ontbloot of naakt staan, neen, zij bekleedt ons volkomen!

Uit de beschouwing van het zesde gebod zal het u duidelijk geworden zijn, dat wij van nature allen moordenaars zijn, dat het Gods wil is, dat wij de kwade gedachten, die wij ten opzichte van onzen naaste koesteren, allen haat en nijd afleggen, dat wij ophouden van smaden en schelden, van het verkeerd opvatten van eens anders gezegden, van het murmureeren tegen elkander. Dat God zulks alles voor een *doodslag* houdt, waaruit ook gewoonlijk, als God niet zelf met Zijn hand onze toorn inbindt en ons weerhoudt, werkelijke doodslag voortkomt.

Laat ons nu overwegen, hoe de Heere Jezus in Zijn lijden zich betoond heeft te zijn de Vervuller van het zesde gebod, onze Borg en Voorspraak, en hoe wij Hem in de geschiedenis van Zijn lijden als voorbeeld voor ons hebben. Te dien einde staan wij met onze gedachten stil bij de gedenkwaardige woorden, die wij lezen Luk. 23 : 33 en 34a: „En toen zij kwamen op de plaats, genaamd Hoofdschedelplaats, kruisigden zij Hem aldaar, en de kwaaddoeners, den eenen ter rechter- en den anderen ter linkerzijde. En Jezus zeide: „Vader, vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen!”

De krijgsknechten hebben den Heere Jezus, die van geen zonde wist, die rondgaande in het land slechts had welgedaan, als een kwaaddoener, Godslasteraar en oproerling, die zich tegen de regeering verzet, naar Golgotha gebracht. Aldaar slaan zij Hem aan het schandhout, doen den Heere de allergrootste oneer en schande aan en laten Hem de vreeselijkste folteringen ondergaan: want aan het kruis te worden geslagen is het diepstgaande lijden, dat men zich kan denken. Is men schuldig, ja, dan moet men het ondergaan. Maar als men onschuldig en zelf het leven, het geluk en de zaligheid der menschen is, en men dan door zijn eigen volk wordt verworpen en verguisd, met de grootste smaad en schande bedekt, o, dan moet men zoo te zeggen geen mensch zijn, om zulke menschen niet te vervloeken en te verdoemen.

Intusschen de menschen, die den Heere aan het kruis sloegen, waren zij, die iedere dag des Heeren naar de tempel gingen, daar psalmen zongen, gebeden deden en hun kinderen onder-

wezen aangaande de komst van den Messias. Het was hun echter nog niet genoeg, dat zij den Heere Jezus kruisigden. Zij namen bovendien twee kwaaddoeners, twee moordenaars, en hingen die ook aan het kruis, en wel den eenen ter rechter- en den anderen ter linkerzijde. Daar hangt dus de Heere als het hoofd, als de voornaamste van deze bandieten, van deze moordenaars aan het kruis.

De Heere Jezus is gekomen, om voor al de zonden, die wij tegen het zesde gebod begaan hebben en voortdurend begaan, te boeten. Om als Borg daarvoor aan het schandhout te bloeden en zich alzoo met kwaaddoeners en moordenaars te laten tellen.

Nu zullen wij weldoen, met niet zoozeer te denken aan hen, die toen zulks gedaan hebben, maar aldus van onszelf te denken: „Dat ben *ik*, dat heb *ik* gedaan door mijn zonden, door mijn overtredingen van het zesde gebod”. Laat ons niet spelen met het woord „zonde”, zooals zoo vele boeken en zoo vele menschen doen, die wel van millioenen zonden weten te spreken, en toch is al dat spreken niet meer dan een holle klank, want als zij bestraft worden, dan hebben zij geen zonde. Zij kennen de geboden niet zóó, dat zij ze op zichzelf toepassen. En zoo zijn zij wel zondaren, maar toch geen *overtreders van Gods geboden*. —

Blijven wij Gods heilige tien woorden in goede gedachtenis houden, steken wij de hand in eigen boezem en zien wij, waar het bij ons hapert, opdat wij niet de lucht slaan met ons spreken van zonde, maar vastgehouden worden bij de geboden en tot de belijdenis komen: „Wij hadden Gods geboden moeten onderhouden, maar wij hebben ze overtreden; derhalve zijn wij schuldig voor God”.

Gij weet, dat het woord blijft staan: „Vervloekt is een ieder, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het Boek der Wet, om dat te doen” (Gal. 3 : 19). Vervloekt is dus een ieder, die met zijn kwade gedachten, zijn nijd, toorn en haat, met zijn verkeerde opvattingen, met zijn drift zich schuldig maakt aan de overtreding van dit gebod, naardien dit gebod niet slechts op de uiterlijke daad van de doodslag doelt, maar ook dit voor God reeds een doodslag is, dat wij onzen naaste niet met liefde tegenkomen, maar uit ijdelheid en hoogmoed hem kwalijk bejegenen.

Als wij nu voor God staan als vervloekten, moeten wij een Borg hebben voor onze schuld, zulk Een, die de vervloeking op zich heeft genomen, en die er een welbehagen in heeft, de

armen en ellendigen, die gaarne willen, wat God wil, met Zijn zegeningen te overladen. Nogmaals: *Ik, ik* ben het! Ik heb met mijn kwade gedachten, met mijn nijd en haat, met twist en tweedracht, met mijn hatelijke woorden en allerlei verkeerdheid, met mijn hoogmoed en eigenliefde mijn naaste gedood en dood hem nog voortdurend, en sta dus voor God schuldig als overtreder van het zesde gebod, en moet een borg hebben voor mijn schuld. —

Spreekt gij alzoo, dan zult gij ervaren, dat deze Borg èn met gedachten èn met woorden èn met de daad al het uwe op zich genomen en de Wet in uw plaats vervuld heeft. Dat Hij in Zijn vleesch de bitterheid van de wortel van de doodslag heeft gesmaakt. Is de wortel van de doodslag, nijd, haat, toorn, — heeft Hij dan niet die wortel in Zijn lichaam gedragen aan het kruis, en heeft die wortel Hem niet smart op smart, wonde op wonde berokkend? En wat deed de Heere Jezus, toen Hij zoo van heel Zijn volk op alle wijzen werd gesmaad, toen Hij, als een moordenaar aan het kruis geslagen, met allerlei smaad en schande overladen werd, — wat deed Hij toen? Uw smaad, uw schande, uw moorden, die gij gepleegd hebt en pleegt tegen uwen naaste met gedachten, woorden en daden, neemt Hij op zich en boet daarvoor, en als onze voorspraak spreekt Hij de woorden: „Vader, vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen!”

Wie doodslaat met gedachten, woorden of eenig gelaat, of met de daad, weet niet, wat hij doet. Want *ten eerste* draagt ieder mensch Gods beeld; zondigt men dus tegen den naaste, overtreedt men het zesde gebod, dan slaat men het beeld Gods in het aangezicht (Gen. 9 : 6). *Ten andere*, uw naaste is gedoopt in den Naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes. *Ten derde*: Kunt gij beweren, dat voor uw naaste, tegen wien gij toornig zijt, Jezus Christus niet gestorven is? Dat zult gij toch wel laten! Is Zijn bloed niet evenzeer voor *hem* vergoten, tegen wien gij toornig zijt, als het voor u heeft gestroomd? *Ten vierde*: Heeft de Heere voor uw naaste of voor u de woorden uitgeroepen: „Vader, vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen”? —

De geschiedenis van het lijden en sterven van Jezus Christus, van al hetgeen de menschen met Hem gedaan hebben, is *onze* geschiedenis. Voorwaar, zoolang wij niet wedergeboren en bekeerd zijn, zoolang de Wet der tien geboden ons niet terneder geslagen en ons niet verloren gemaakt heeft voor God, doen wij volkomen hetzelfde, wat de Farizeën en de krijgslieden

gedaan hebben: wij slaan Christus aan het kruis, en het Woord des Heeren zal blijven staan: „Voor zooveel gij dit aan een van deze minste broederen gedaan hebt, zoo hebt gij dat Mij gedaan”. Laat ons het ter harte nemen, dat, als de Heere ons doodslaan geboet heeft, Hij slechts gedachten van vrede en liefde over Zijn moordenaars heeft gehad, dat Hij slechts hartelijke ontferming heeft getoond, dat Hij slechts woorden van geduld, zachtmoedigheid en barmhartigheid van Zijn lippen heeft laten vernemen.

Opdat de Heere het zesde gebod vervulle, schreeuwt Hij niet om wraak over degenen, die Hem kruisigen en smaden, maar aldus roept Hij tot Zijn Vader: „Vader, vergeef het hun!” — en Hij voegt daarbij de reden, waarom de Vader hun vergiffenis schenken zou: „want zij weten niet, wat zij doen”. Wanneer wij dus kwade gedachten koesteren, ons laten drijven door onze hoogmoed, beginnen te schelden en een dreigend gelaat toonen of de vuist ballen, op wraak zinnen, dan staan wij voor God schuldig als overtreders van het zesde gebod.

Maar één ding is waar: wij weten niet, wat wij doen. Dat zeide de Heere Jezus, en vandaar Zijn smeeken en bidden als onze Borg en Voorspraak: „Vader, vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen!”

En zoo heeft de Heere niet slechts gedaan, toen Hij op Golgotha tusschen twee moordenaars hing, maar in Zijn gansche lijden. Geen toornig gelaat toonde Hij, geen verholgen woord, geen dreiging, geen scheldwoord kwam van Zijn lippen, — neen, *dit* slechts lag in Zijn hart: „Ik kom met Mijn bloed en maak alles weder goed, Ik vergeef en bedek alles, laat alles over Mij henegaan om Mijner broederen wil”. Want te dien einde heeft Hij het menschelijk geslacht in zich opgenomen, t.w. om allen, die de Vader Hem gegeven heeft, te behouden, voor God te stellen zonder schuld en ze in Hem te maken tot zachtmoedigen.

Toen de Heere Jezus door een geloovige vrouw gezalfd werd met een zalf, die zeer duur was, zeiden de discipelen: „Waartoe dit verlies?” (Matth. 26 : 8). Stelt u eens het verschrikkelijke, afschuwelijke en zondige voor van dat woord „verlies”, toen een zalf, die omstreeks negentig gulden waard was, op het gezegende hoofd van onzen Heere en Zaligmaker werd uitgegoten. En daarbij nog die huichelarij in de woorden: „Want deze zalf had kunnen duur verkocht worden en de penningen aan de armen gegeven”. —

Judas had tot deze gedachten en woorden verleid, ze als het

ware ingegeven. Wij lezen er niets van, dat Jezus Zijn discipelen wegens het woord „verlies” berispt, bestraft of scheldt, maar wij hooren Hem in zachtmoedigheid zeggen: „Waarom doet gij deze vrouw moeite aan? Want zij heeft een goed werk aan Mij gewrocht. Voorwaar zeg Ik u: alwaar dit Evangelie gepredikt zal worden in de geheele wereld, daar zal ook tot haar gedachtenis gesproken worden van hetgeen zij gedaan heeft”. De Heere spreekt Judas niet eens in het bijzonder aan. Hij wendt zich niet tot hem, zeggende: „Gij dief, gij huichelaar! wat zegt gij daar? Zou Ik niet eens zooveel waard zijn, dat Ik met die zalf zou mogen gezalfd worden?” — maar Hij laat zich behandelen als de onwaardigste en rechtvaardigt slechts de vrouw.

Toen de Heere Jezus met Zijn discipelen aanzat vóór de instelling van het Heilig Avondmaal, doopte Hij Zijn hand, Zijn heilige hand, in de schotel, Hij, die bereid was Zijn leven voor ons te geven en Zijn bloed voor ons te vergieten, — en denkt eens: toen Hij dat deed, deed Judas Iskariot het te gelijk ook! Geen vuur komt uit de schotel, om den verrader te verteren, geen vloek, geen dreiging van de lippen des Heeren. Hij zegt slechts: „Een van u zal Mij verraden”. Geen enkel woord meer. En als Judas de vraag doet: „Ben ik het, Rabbi?” antwoordt Hij niets anders dan: „Gij hebt het gezegd”. Welk een zachtmoedigheid tegenover dien vermetelen mensch, die Zijn hand met Jezus in dezelfde schotel waagt te doopen (Matth. 26 : 20—25).

Daarna, nog vóór de inzetting van het Avondmaal, begonnen de discipelen met elkander te twisten, wie van hen de grootste was. En de Heere Jezus wijst hen opnieuw met de grootste zachtmoedigheid, het grootste geduld terecht, zeggende: „De koningen der volken heerschen over hen; en die macht over hen hebben, worden weldadige heeren genoemd; doch gij niet alzo! maar de meeste onder u, die zij gelijk de minste, en die voorganger is, als een, die dient” (Luk. 22 : 24—27).

Toen de Heere met Zijn discipelen Jeruzalem verliet en over de beek Kedron ging, zeide Hij tot hen: „Gij zult allen aan Mij geërgerd worden in deze nacht”. Dat waren heilzame woorden, om de discipelen te vermanen en te doen opschrikken, opdat zij toch zouden bedenken, wie zij waren en waartoe zij in staat zouden zijn, en dat zij werkelijk zouden loochenen, den Heere te kennen.

En nu de discipelen? Zij slaan hun Meester zoo te zeggen in het Aangezicht. Want als ik iemand in liefde en trouw zeg, wat hij

is en wat hij morgen of overmorgen doen zal, en hij verwerpt dit getuigenis, dan is dit hetzelfde, als wanneer hij mijn eer met voeten treedt en mij doodt. Wat zeggen dan de discipelen tot den Heere? Petrus zeide: „Heere, ik ben bereid met U in de gevangenis en in de dood te gaan”, en alle discipelen bekrachtigen deze woorden: „Neen, neen, wij zijn getrouw”, zeggen zij, „wij zullen U niet verlaten!” De Heere antwoordt daarop niet, maar wendt zich tot Petrus en zegt: „Voorwaar, voorwaar zeg Ik u, eer de haan gekraaid zal hebben, zult gij Mij driemaal verloochenen”. Maar — geen toorn, geen verbolgenheid. En was dit geen verschrikkelijk tegenspreken van de zondaren tegen den Heere Jezus, daar de Heere toch gezegd had: „Gij zult allen aan Mij geërgerd worden”, dat zij daartegenin riepen: „Dat zullen wij nooit of nimmer doen!”? Zij maken den Heere dus tot een leugenaar, Zijn woord zal niet waar zijn, maar wat zij van zichzelf denken, dat moet waar zijn. De Heere Jezus blijft intusschen bij hetgeen Hij gezegd heeft, doch stoot Zijn discipelen nochtans niet van zich af (Matt. 26 : 31—35).

Zij komen in Gethsémané. „Mijn ziel is geheel bedroefd tot den dood toe; blijft hier en waakt met Mij”, zoo zeide de Heere tot Zijn discipelen. Evenwel slapen zij, terwijl Hij voor hen de zwaarste strijd strijdt, om de Zijnen uit de hel en uit het geweld van den duivel te verlossen. Terwijl Hij zoo beängst is, als in barensnood, slapen zij en hebben geen besef van het ontzettende gevaar, waarin zij verkeerden, om namelijk in Satans klauwen te vallen.

De Heere laat hen slapen, gaat weder henen, om te bidden, komt terug en vindt hen andermaal slapende en zegt: „Waakt en bidt, opdat gij niet in verzoeking komt; de Geest is wel gewillig, maar het vleesch is zwak”.

Ten derden male werpt Hem de angst ter aarde, het komt zóóver, dat Hij bloed zweet, en Hij bidt dezelfde woorden. Daarna staat Hij op: de angst is overwonnen.

Ten derden male komt Hij tot Zijn discipelen, maar vindt hen ook nu slapende: „want hun oogen waren bezwaard”. Moest Hij hen nu niet met Zijn donder in de afgrond slingeren, in rechtmatige toorn over deze ontrouw en liefdeloosheid, dat zij Hem in Zijn vreeselijke angst alleen laten en het niet ter harte nemen? Is het niet om alle geduld te verliezen, als men geen enkele ziel vindt, die mede de zware strijd strijdt? Moest Hij niet denken: Ik zie er nu van af, waarom zou Ik voor deze menschen bloeden en sterven, zij hebben toch geen oog of hart

voor het heil van hun ziel! Zij hebben geen andere begeerte dan te slapen? — Doch neen! Hij zegt: „Slaapt gij?” Meer niet. En daarna: „Staat op, laat ons gaan, de ure is nabij gekomen en de Zoon des menschen wordt overgeleverd in de handen der zondaren” (Matth. 26 : 36 v.v.).

Daar nadert Judas, de verrader, en zegt: „Wees gegroet, Rabbi!” Wien zou het nu verwonderen, indien de Heere, in hevige toorn over zulk een verraad ontstoken, Judas in de afgrond stortte? Maar niets daarvan zien wij den Heere doen, integendeel. Hij noemt Judas nog Zijn vriend (naar de Psalm, die het verraad voorzegt: „De man Mijns vredes (d.i. Mijn vriend), op welken Ik vertrouwde, die Mijn brood at, heeft de verzenen tegen Mij grootelijks verheven”) —: „Vriend! waartoe zijt gij hier? Verraadt gij den Zoon des menschen met een kus?” Geen woord meer. — „Vader, vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen!”

Petrus trekt zijn zwaard en zonder des Heeren antwoord af te wachten op de vraag: „Heere, zullen wij met het zwaard slaan?” slaat hij den dienstknecht van den Hoogepriester het rechteroor af. Maar de Heere, die tot de schare, welke gekomen was, om Hem te vangen, gezegd had: „Gij zijt uitgegaan met zwaarden en stokken als tegen een moordenaar, om Mij te vangen”, zeide tot Petrus: „Keer uw zwaard weder in zijn plaats; want allen, die het zwaard nemen, zullen door het zwaard vergaan. Of meent gij, dat Ik Mijn Vader nu niet kan bidden en Hij zal Mij meer dan twaalf legioenen engelen bijzetten?” Geen toorn over Petrus, hoewel hij de zaak des Heeren door die zwaardslag eigenlijk geheel en al bedorven had. Geen woord van bestraffing en van toorn, maar met enkel liefde en zachtmoedigheid wijst hij Petrus terecht, neemt het afgehouden oor en zet het weer op zijn plaats, waardoor Hij toont, dat Hij degene is, die het oor geplant heeft. Dat noem ik een houden van het zesde gebod!

Nu komen wij verder in het huis van Kajafas. Daar hooren wij, hoe Petrus zich driemaal vervloekt en zweert: „Ik ken dezen Mensch niet”. Maar de Heere Jezus, gebonden en met hoon en smaad overdekt, wendt zich eenvoudig om en met een wel is waar ernstige en bestraffende, maar tevens liefelijke blik, waarin een kracht ter bekeering ligt, ziet Hij Petrus aan, en — Petrus wordt verbroken, verbrijzeld, zonder tot wanhoop te vervallen. Ziedaar de vervulling van het zesde gebod! Kajafas en de groote raad zoeken valsche getuigenissen tegen Jezus in te brengen, maar Hij wordt niet verbolgen, niet toorn-

nig over de valsche getuigen. Hij zwijgt. — Welke last drukte op Hem, toen Hij zoo zweeg? *Mijn en uw zonden en overtredingen van het zesde gebod*. Juist daarom zweeg Hij op al die valsche getuigenissen en op al de aanklachten, door de overpriesters voor Pilatus ingebracht, en wilde er niet op antwoorden, opdat wij eenmaal voor God zouden kunnen zeggen: „Geen van al Uw geboden heb ik onderhouden, ik heb ze alle overtreden, — maar, met Uw Lam, o God, ben ik volkomen tevreden, Hij is mijn Borg en Voorspraak”. — Hij heeft ook gezegd: „Ik geef Mijn rug dengenen, die Mij slaan, en Mijn wangen dengenen, die Mij het haar uitplukken; Mijn aangezicht verberg Ik niet voor smaadheden en voor speeksel” (Jes. 50 : 6).

Wij besluiten met de heerlijke woorden van den Apostel Petrus: „Want hiertoe zijt gij geroepen, daar ook Christus voor ons geleden heeft, ons een *voorbeeld* nalatende”, — hetgeen openbaar geworden is in heel het leven des Heeren en aan het einde daarvan in Zijn lijden en sterven, — „opdat gij Zijn voetstappen zoudt navolgen: die geen zonde gedaan heeft en er is geen bedrog in Zijnen mond gevonden; die, als Hij gescholden werd, niet wedschold, en als Hij leed, niet dreigde; maar gaf het over aan Dien, die rechtvaardiglijk oordeelt; die zelf onze zonden in Zijn lichaam gedragen heeft op het hout; opdat wij, der zonden afgestorven zijnde, der gerechtigheid leven zouden; door wiens striemen gij genezen zijt. Want gij waart als dwalende schapen; maar gij zijt nu bekeerd tot den Herder en Opziener uwer zielen” (1 Petr. 2 : 21 v.v.).

Amen.

ONTLOKEN ROZEN.

VRAAG EN ANTWOORD 108 EN 109.

Vraag: Wat leert ons het zevende gebod?

Antwoord: Dat alle onkuisheid van God vervloekt is, en dat wij daarom, haar van harte vijand zijnde, kuisch en ingetogen leven moeten, hetzij in de heilige huwelijke staat of daar buiten.

Vraag: Verbiedt God in dit gebod niet meer dan echtbreken en dergelijke schandelijkheden?

Antwoord: Dewijl ons lichaam en ziel tempelen des Heiligen Geestes zijn, zoo wil Hij, dat wij ze beide zuiver en heilig bewaren; daarom verbiedt Hij alle onkuische daden, gebaren, woorden, gedachten, lusten, en wat de mensch daartoe trekken kan.

Bij de behandeling van het zevende gebod wensch ik u vóór alle dingen toe, dat uw hart geheel vervuld zij met deze belofte: „Van al uw onreinigheden en van al uw drekgoden zal Ik u reinigen (Ezech. 36 : 25). Afgoden zijn schandelijke dingen, duivelen, die onder aanvoering van den overste der duivelen de menschheid gebracht hebben en brengen tot allerlei onreinigheden. Ik wensch u oogen toe, die op den Heere Jezus Christus zien; een wil, om aan te nemen de troost van de vergeving der zonden, „dat namelijk God om het genoegdoen van Christus aan al mijn zonden”, — zoo spreke een ieder die gelooft, — „ook mijn zondige aard, waarmede ik al mijn leven lang te strijden heb, nimmermeer wil gedenken”. Ik wensch u toe een kuisch en daarbij ootmoedig hart, als ik ditmaal met u handel over het zevende gebod, aan welks overtreding het geheele menschelijk geslacht schuldig staat. Dit gebod vinden wij opgeteekend Ex. 20 : 14: „Gij zult niet echtbreken!”

Ten eerste zullen wij er op letten, *wat God*, die zich *onze God* noemt, — want Hij zegt: „Ik ben de Heere, *uw God*”, — in deze woorden der Wet *verbiedt*, wat onder het verbod van echtbreuk mede begrepen is, en ten tweede, *wat ons* in dit ge-